

Ordu İlinde Ekoturizm Uygulamaları, Kabakdağı, Kayabaşı Örneği

Cemile Bahtiyar Karadeniz^{a*}, Mehmet Kabacık^b, Saffet Sarı^c

^{a,b,c} Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ordu.

Öz

Bu araştırma, Ordu ili Kabakdağı ve Kayabaşı Mahallelerinde faaliyet gösteren ekoturizm işletmelerinin ekoturizme katılma sürecinin ortaya konulmasını, sunulan hizmet ve faaliyetlerin özelliklerinin belirlenmesini, işletme sorunlarının tespit edilmesini ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Çalışmada nitel bir yöntem olan görüşme metodu kullanılmış ve görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Üç bölümden oluşan görüşme formu açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşmeler yüz yüze uygulanmıştır. Toplanan veriler betimsel içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Yurt içinden ve dışından gelen küçük gruplar köydeki meskenlerde misafir edilmekte, ziyaretçilere yöresel yemekler, oyunlar ve gezi hizmetleri sunulmaktadır. Çalışmadan elde edilen en çarpıcı sonuçlar; işletmelerin yaşadıkları tanıtım sorunları, destek eksikliği ve ekoturizm faaliyetlerinde bulunan işletmelerin sertifikasyon sorunudur. Ekoturizm işletmelerinin kurulması ve sürdürülmesi için büyük çaba harcamak gerekmektedir. Bu bağlamda organizasyon yapabilme yeteneğine sahip girişimcilere ihtiyaç duyulmaktadır. Kabakdağı'nda sürdürülen ekoturizm faaliyetleri daha kapsamlı olup bölgedeki diğer köylere birçok açıdan örnek teşkil etmektedir. Kayabaşı'nda ise şehir merkezine ve üniversiteye yakın olması nedeniyle alt yapı çalışmaları tamamlanmış olup bu bölge ekoturizm açısından gelecek vaat etmektedir. Ordu ilinde ekoturizme dayalı kırsal turizmin gelişmesi kırsal kalkınmanın sağlanması ve kırsal göçün azaltılmasına olanak sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Ordu ili, Kabakdağı, Kayabaşı

Ecotourism Practices in Ordu Province, the Kabakdağı and Kayabaşı Cases

Abstract

This research aims to reveal the process of initiating ecotourism enterprises in the Kabakdağı and Kayabaşı Districts of Ordu province, to determine the characteristics of the services and activities offered to visitors, to identify the operational problems of the enterprises and to develop solutions to these problems. The interview method was used as a qualitative method and the interview form was developed by the researchers. The three-part interview form consists of open-ended questions. The collected data were evaluated with descriptive content analysis. Small groups of domestic and international visitors are hosted in the local houses, visitors are offered local dishes, games and sightseeing services. The most striking results obtained from the study were; the marketing problems of the ecotourism enterprises, the lack of local support, and the certification problems of the enterprises. Establishing and sustaining ecotourism enterprises requires considerable amount of effort. In this context, there is a need for entrepreneurs who are capable of organizing. The ecotourism activities carried out in Kabakdağı are more comprehensive and serve as a model for other villages in the region in many respects. In Kayabaşı, due to the fact that it is close to the city center and the university, infrastructure works have been completed and this region is promising area in terms of ecotourism. The development of rural tourism based on ecotourism in Ordu province will contribute to the rural development and decrease rural migration.

Keywords: Ecotourism, Ordu province, Kabakdağı, Kayabaşı.

1. GİRİŞ

İnsanın sürekli yaşadığı yerden başka yere dinlenme, öğrenme, eğlenme ve tatil geçirme vb. güdülleri ile yaptığı seyahatler olan turizm, Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (WTTC) tarafından refah ve istihdam yaratan en büyük işveren ve en büyük endüstri olarak değerlendirilmektedir (Özgüç, 2007;13).

Dünyanın doğal alanlarının gittikçe azalması, 1980'lerde hızlanan kitle turizminin başta doğal çevre olmak üzere kültürel değerler üzerindeki tahribatı ile turizm sektörünün kendi geleceğini tehlikeye attığı anlaşılmıştır. Koruma kaygısının beraberinde getirdiği kaynakların kullanım süresinin uzamasına dayalı sürdürülebilir turizm, ekoturizm, yeşil turizm, doğa turizmi, özel ilgi turizmi, alternatif turizm gibi yaklaşımları hemen hemen aynı ancak farklı isimler verilen turizm türlerinin dünya turizmindeki payı gittikçe artmaktadır (Erdoğan, 2003).

Birbiriyle çok yakın turizm türleri olan sürdürülebilir turizm, ekoturizm ve alternatif turizm aralarındaki bağ hala sık sık tartışılır. Kuramsal çerçevede turizm türleri, ikisi arasında kesin ayırıcı bir çizgi olmamakla birlikte, sürdürülebilir olan veya olmayan şeklinde ayırt edilebilir (Weaver, 2001, Erdoğan, 2003). Sürdürülebilir turizm, destinasyon alanlarının ve turistlerin gereksinimlerini sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temeli üzerinde doğal, kültürel ve yapısal kaynakları koruyarak karşılayan turizm olarak tanımlanmıştır (Leung vd.2008, Nepal, 2000). Sürdürülebilir turizm ile ilişkilendirilen bir başka turizm türü alternatif turizm, yerel olarak kontrol edilen ve yöresel mimariye uyan formatıyla kitle turizmine tam olarak zıt özelliklere sahip turizm hareketidir (Weaver, 2001). Alternatif turizmin çıkış nedenlerine; doğal destinasyon alanlarının azalması ve bozulması, sürdürülebilir turizm yaklaşımları, yıl boyu turizm anlayışı, klasik turizm anlayışından sıkılma, farklı heyecan ve deneyimlere yöneliş gibi etkenler sayılabilir (Erdoğan, 2003).

2. EKOTURİZM

Ekoturizm kavramını ilk kullananlardan biri olduğu kabul edilen Hetzel (1965) sorumlu bir turizm için; minimum çevresel etki, ev sahibi kültüre maksimum saygı, yerel topluma maksimum fayda ve maksimum turist tatminini olmak üzere dört ana ilke ortaya koymuştur.

Dünya Turizm Örgütüne (WTO) göre ekoturizm; turizm sektöründeki ev sahibi ve turistlerin ihtiyaçlarının, mevcut kaynakların korunarak ve gelecekteki değerlerinin arttırılarak karşılandığı bir sürdürülebilir turizm kalkınmasıdır. Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES, 2015) tarafından ise çevreyi ve yerel halkın refahını gözeterek doğal alanlara yönelik yapılan, ev sahibi ve ziyaretçiler açısından eğitsel olarak yorumlanabilen sorumlu seyahattir şeklinde tanımlanmaktadır. Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği (ESTD) ekoturizmi, yerel halkların ekonomik kalkınmasına desteklerken doğal kaynakların sürdürülebilirliğini güvence altına alan, sosyal ve kültürel bütünlüğü koruyup gözetilen bir yaklaşım ya da tavır olarak betimlemektedir.

Ekoturizm, korumacı ve eğitsel sorumluluğu ile ziyaretçi ve yerel halkın menfaatlerini gözeten, doğal ve kültürel miras temalı turizm faaliyetleridir (Yürük, 2002, Turoğlu ve Özdemir, 2005:100). Ekoturizmin doğaya yönelik olması, doğal ve kültürel kaynaklara değer vermesi ile prensipte sürdürülebilir turizm karakteri taşımaktadır (Dowling, Ansell, 2003; 5). Bu nedenle sürdürülebilir turizm denildiği zaman akla ilk gelen turizm türü ekoturizmdir. Günümüzde hızla büyüyen şehirlerde sürekli artan genç ve aydın kesimin abartıdan uzak konaklamalar ile doğa ile bütünleşme, farklı kültürler ile tanışma isteği, kalıplaşmış turizm hareketlerindeki değişimler ve eğilimler ekoturizmi en hızlı büyüyen turizm çeşitlerinden biri yapmıştır.

Ülkemiz denizel ve karasal iklim tipleri ve farklı yeryüzü şekilleri, biyolojik tür zenginliğine sahip coğrafyası ve farklı kültürlerin kavşak bölgesinde yüzlerce yılda oluşan zengin kültür kaynakları ile oldukça yüksek ekoturizm potansiyeline sahiptir. Sahip olunan zengin doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde ekonomik değere dönüştürülmesi kırsal kalkınmayı sağlarken aynı zamanda doğal ve kültürel mirasın korunmasına da önemli derece hizmet etmektedir (Kuter ve Ünal, 2009, Akpınar ve Bulut, 2010).

Bir turizm ürününün sürdürülebilirliğinin en önemli göstergesi turizm tarafından kullanılırken değiştirilmemesidir. Turizmde kullanılan yerel kültürel değerler ve doğa turizm tarafından değiştirilmediği sürece sürdürülebilir turizmin ürünü sayılır. Kısacası çağımızın tüketim alışkanlığına kapılan turistler, mekânları tüketmediği sürece sürdürülebilirlikten bahsedilebilir. Doğal ve kültürel arz kaynaklarını temel alarak bunları tahrip etmeyen ekoturizm genellikle 25 kişiyi aşmayan küçük gruplardan oluşan bir turizm türüdür. Ekoturizm faaliyetlerine ev sahipliği yapan kırsal yerleşmeler, turist ve yerel kültürün kaynaştığı, otantizmin yakalandığı konaklama amaçlı mekânlardır (Soykan,2003;8). Ekoturizm faaliyetlerinin hâkim olduğu yörelerde genellikle 100 yatak kapasitesini aşmayan birimlerden oluşan konaklama tesisleri görülmektedir. Seyahat acente ve tur operatörleri ise ağırlıklı olarak küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır (www.ito.org.tr, Morgül, 2014).

Sonuç olarak kitle turizmine alternatif olarak sunulan ekoturizm; çevresel, ekonomik ve sosyal bileşenleri ile daha geniş kapsamlı sürdürülebilir turizm şemsiyesi altına düşmektedir (Walpole & Goodwin, 2000, Weaver, 2001; 82, Dowling & Fennel, 2003; 5, Erdoğan, 2003). Sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde kitle turizmine alternatif olarak gelişen, çevrenin ve yerel kültürün korunması koşulu ile yerel halkın ekonomik çıkarlarının gözeterek doğa ile ilişkili olarak yapılan gezme, görmek, öğrenmek ve belgelemeye dayalı birçok turizm faaliyetini ekoturizm kapsamında değerlendirmek mümkündür.

3. ARAŞTIRMA SAHASININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Coğrafi olarak Orta Karadeniz, planlamada Doğu Karadeniz Bölümüne dâhil edilen (Özçağlar,2006; 12) Ordu ili güneyde Tokat ve Sivas, doğuda Giresun, batıda ise Samsun ili ile komşudur. Toplam 5952 km² yüz ölçüme sahip ilin doğal sınırlarını;

doğuda Turnasuyu Vadisi, güneyde Kelkit Çayı Vadisi, batıda Terme Ovası ve kuzeyde ise 107 km. kıyı uzunluğu ile Karadeniz çizer (Şekil.1).

Şekil 1. Ordu İlinin Konumu ve İlçeleri

Kıyıya paralel uzanan dağların denizel etkinin önünde doğal bir set oluşturduğu Ordu yöresi kışları ılık ve serin, yazları nemli ve yıllık sıcaklık farkı az tipik Doğu Karadeniz ikliminin etkisindedir. Hititler, Persler, Pontuslar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar 17.000 yıldır yörede siyasi hâkimiyet kurmuş uygarlıklardan bazılarıdır (Anonim, 2016).

İlin ekonomisi fındığa dayalıdır. Bal ve kivi üretiminde ülkemizde ilk sıralarda yer alırken kıyı balıkçılığı da yörede gelişmiştir. Fındığa, orman ürünleri ve toprağa dayalı sanayi dışında yörede sanayi gelişmemiştir. Turizm yörenin ekonomisinde çok önemli bir yeri bulunmakta olup geliştirilmesine yönelik Çambaşı Yaylası kış sporları merkezi, çikolata parkı gibi hayata geçmekte olan birçok proje bulunmaktadır.

728.949 nüfuslu (2015) ilin 12.11.2012 tarihinde 6360 nolu kanun ile büyükşehir olması ile araştırmanın konusunu oluşturan “Ekoturizm Köyü” olarak adlandırılan Kabakdağı ve Kayabaşı birer mahalle olmuştur. Araştırma, bu iki ekoturizm merkezi kapsamında ve sınırlılığında gerçekleştirilmiştir.

3.1. Kabakdağı

Kabakdağı Fatsa’ya 9 km., Ordu Giresun Havaalanına 45 km. (yarım saat) mesafede Bolaman Çayı vadisinin denizden 280 m. yükseltideki doğu yamaçlarında 1877 Osmanlı Rus savaşından sonra Batum yöresinden göç edenler tarafından kurulmuştur. 2015 TÜİK raporlarına göre köyün nüfusu 247 dir (Foto 1).

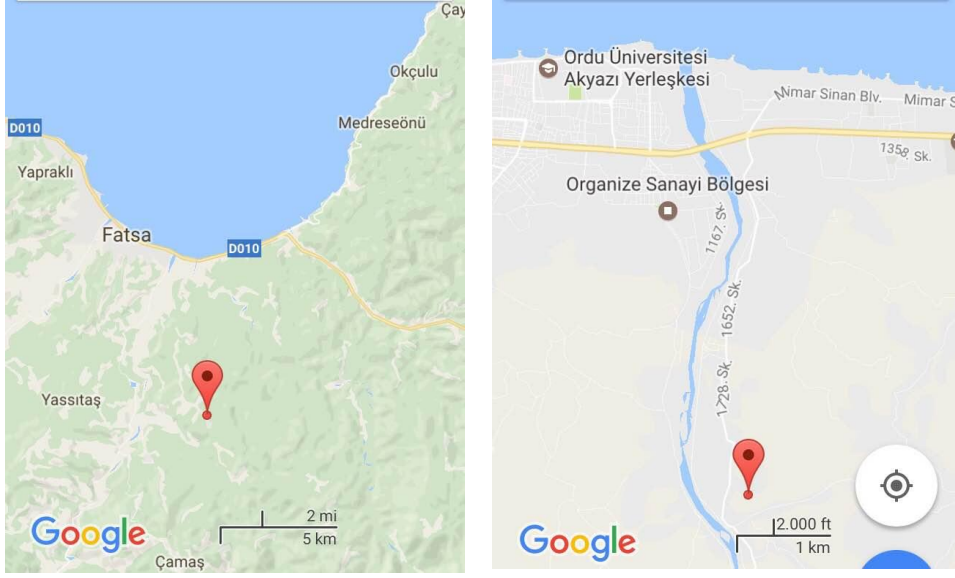

Foto 1. Kabakdağı (Fatsa) ve Kayabaşı (Altınordu) Ekoturizm Köyleri

3.2. Kayabaşı

Melet vadisinde kurulu köy önceleri şehir merkezine 7 km. mesafede iken günümüzde hemen hemen şehir merkezinde kalmıştır. 2.291 nüfuslu (TUIK, 2015) köy 2012 yılında Ordu ilinin büyükşehir olmasıyla beraber merkez ilçe Altınordu'ya bağlı mahalle olmuştur. Mahallenin ekonomisinde tarım (fındık, mısır) ve hayvancılık başrolde-dir. Son yıllarda kivi yetiştiriciliği ve vadi düzlüğünde seracılık özellikle çilek yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Kayabaşı çileği marka olma yolundadır (Foto1).

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, Ordu ilinde bulunan ve Orta ve Doğu Karadeniz'in ilk ekoturizm merkezlerinden biri olan Kabakdağı ve Kayabaşı'nda sürdürülen turizm faaliyetleri ve özelliklerini belirlemektir. Çalışma, adı geçen iki köydeki işletmelerin karşılaştığı sorunlar tespit edilerek, sektöre ve yöre turizmine katkıda bulunmak adına öneriler geliştirilmek amacıyla yapılmıştır.

Ordu ilinin başlıca geçim kaynakları önünde gayet hırçın bir şekilde uzanan Karadeniz (balıkçılık) ve üzerinde yer aldığı haşin bir topoğrafyaya sahip topraklarıdır. İlin arazisi ve iklimi fındık, kivi gibi dikili tarıma elverişli olduğu kadar yayla turizmi başta olmak üzere birçok turizm faaliyetine de son derece elverişlidir. Bu nedenle yörenin ekonomik gelişimde en önemli sektör turizm olarak düşünülmektedir. Kamu ve özel sektör yatırımları da bu amaca hizmet etmektedir. Aynı zamanda ilin kırsal nüfus kaybını durdurmak, kırsal kalkınmayı sağlamak adına ekoturizm gibi turizm faaliyetlerine önem verilmektedir. Bu çalışmada da il de ekoturizm uygulamalarının sürdürüldüğü iki merkez (köy) incelenmiştir.

4.2. Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada nitel çalışma çeşidi olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve yazılı materyallerin analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Görüşmeci ile görüşüne başvuru olan kişi arasında gerçekleşen doğrudan sözlü iletişim yoluyla veriler elde edilir (Cohen, Manion ve Morrison, 2000). Görüşme, insanların bakış açılarını, öznel deneyimlerini, bilgilerini, duygularını, değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntem olduğundan sosyal bilimler alanında en sık başvuru olan veri toplama yöntemidir. Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Brigs, 1986, akt, Yıldırım ve Şimşek, 2013:147).

Görüşme yöntemi genellikle iki farklı şekilde yapılır; yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme. Bu çalışmada yapılandırılmış görüşme tercih edilmiş ve buna göre geliştirilen görüşme formu bireysel görüşme yoluyla uygulanmıştır. Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşülen bireylerin verdikleri bilgiler arasında paralellik ve farklılık saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmaktır (Brannigan, 1985, akt, Yıldırım ve Şimşek, 2013:148).

Görüşmelerin yapıldığı katılımcıların belirlenmesinde dikkate alınan ölçütlerin başında, ele alınan araştırma konusu hakkında bilgi ve konuya hâkimiyet, sonrasında da ulaşılabilirlik ve gönüllülük gelmiştir. Belirlenen ölçütler üzerine görüşmeler 2016 yılı mayıs ayı içerisinde Kayabaşı mahallesinde Pervin Özcan ve Kabakdağı Mahallesinde Güven Özel ile yapılmıştır.

Görüşmelerde veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu açık uçlu sorulardan hazırlanmış üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde ekoturizm merkezi olma süreci, ikinci bölümde ekoturizm köylerinin turistik ürünleri ve sürdürülen faaliyetler ve üçüncü bölümde ekoturizm merkezinin sorunları üzerine sorular yer almaktadır. Katılımcıların izni alınarak görüşmelerin ses kaydı alınmış ve bu kayıtlar titizlikle kâğıda aktarılmıştır. Son aşamada ise toplanan veriler betimsel içerik analizine tabi tutularak aşağıda sunulan bulgular elde edilmiştir.

5. BULGULAR

Araştırma kapsamında Ordu ilinde faaliyet gösteren iki ekoturizm merkezinin yapılanma ve işletme sürecinde karşılaştığı sorunları ve ekoturizm merkezlerinin genel özelliklerini belirlemek amacıyla yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuş, oluşturulan görüşme formu katılımcılara uygulanarak, bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Görüşmecilerle yapılan görüşmeler doğrultusunda elde edilen bilgiler, her bir görüşmecinin verdiği cevap, araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır.

5.1. Ekoturizm Merkezi Olma Süreci

Ekoturizm merkezi olmak için öncelikle bu süreci başlatan ve takip eden aktif bir girişimcinin önderliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu girişimciler araştırmada soruları cevaplayan Kabakdağı'nda Güven Özel ve Kayabaşı'nda Pervin Özcan'dır.

5.1.1. Kabakdağı

Köy 2001 yılında organik tarım ile ekoturizm çalışmalarının temelini atmıştır. Organik tarım üretim sertifikalı bal, yumurta, sebze ve meyve üretiminde bulunurken tanıtıma önem verilerek 2004 yılında ilk olarak Kabakdağı şenliği düzenlenmiş ve organik tarıma dayalı ekoturizm faaliyetlerine fiilen başlanmıştır. Köy halkı, pansiyonculuk ve hijyen eğitim kurslarına katılarak gerekli sertifikalar temin etmişlerdir. Oksijen tur ve sarı tur adı altında tur şirketleri kurulmuş ve Havai Berrak turları düzenlenmiştir.

Kabakdağı'nın ekoturizm köyü olma sebepleri şu şekilde sıralanabilir;

- Ekoturizm etiketinin markasının köye katacağı değerler,
- Köyün ulusal ve uluslararası platformda tanıtımın sağlanarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlanması,
- Kabakdağı'na turizm sektöründe ulusal bir kimlik kazandırılması ve yöresel değerlerin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılması.

Ekoturizm merkezi olmak için herhangi bir kurumdan sertifika ve ya yetki belgesi alınmamıştır. Oluş sürecinde en büyük onay köy halkından alınmıştır. Köy halkını ikna etmek ve desteğini almak bu sürecin en önemli aşamasıdır, çünkü bu tek başına veya bir grup veya zümre ile sürdürülebilecek bir faaliyet değildir. Bu kişi, grup veya zümre sadece başı çekme ve yönlendirme köy halkını bilinçlendirme aşamasında rol oynayan kişiler olmaktadır. Bu süreçte Kabakdağı köyü yerel veya mülki idareden destek alamadıklarını belirtmektedir. Öncelikle köyde sözü geçen, bu çalışma ile ilgilenen, bu köyün yetiştirdiği başta turizmci, yönetici ve akademisyenler olmak üzere farklı iş kollarında çalışan ve emeklilerden oluşan geniş bir çalışma grubu oluşturulmuş. Düzenlenen toplantılar ile çalışma bütün ayrıntıları ile projelendirilmiş. Yerel halka ekoturizm felsefesini anlatarak halkın bu ekoturizm köyü olma kimliğini benimsemesini sağlamaya çalışmışlar. Halkın görüşleri doğrultusunda, yurt içinde ve yurt dışındaki köylülerinin desteği ile ekoturizm faaliyetlerine başlanmıştır.

5.1.2. Kayabaşı

Ordu merkeze 10 dakika mesafede Kayabaşı köyünden Pervin Hanım 2012 yılında bir öğretim üyesinin konuşmacı olduğu "Ekolojik Tarım Turizmi" konulu bir konferansa dinleyici olarak katılmış, konferans sonrasında ekoturizm köyünü oluşturmak amacıyla farklı iş kollarından, yaş ve görüşten insanlardan oluşan bir çalışma ekibi oluşturmuştur. İlk olarak Ordu Ekoturizm Köyü Derneği'ni kuruldu. Daha sonra başta kendi evlerini olmak üzere köydeki diğer komşu evleri turizme açmak ve işletme faaliyetlerine başlamak için gerekli resmi izlekleri tamamlamışlardır. (Foto.2.,3.).

Öncelikle profesyonellik anlamında 3 ay boyunca halk eğitimden merkezinden pansiyonculuk kursu almışlar, kurs sonrasında köydeki konuk evlerini tespit etmişlerdir. Milli eğitim müdürlüğünden hijyen eğitimi sertifikası temininden sonra belediyeden pansiyon açma ruhsatı almışlar. Bu süreç esnasında, başlangıçta köy halkı bu fikre sıcak bakmadığı için onlara ulaşmakta bazı zorluklar yaşanmıştır. Pervin Hanım, daha sonra, öncelikle yakınlarını ve komşularına ev ev gezerek ekoturizm faaliyetleri ile ilgili bilgilendirme yapmış ve işin bir ekip işi olduğuna ikna etmiştir.

Foto 2 ve 3. Kayabaşı Ekoturizm Merkezinden Pervin Hanımın Evi ve Harmanı

Her iki ekoturizm köyünün öncü girişimcileri köy halkının kazanımı sonrasında, il bazında yerel yönetimler, valilik ve üniversitelerin paydaşlığında yapılan turizm ile ilgili toplantı, fuar ve çalıştaylara katılarak ekoturizm konusunda etkileşimde bulunulmuştur. Ayrıca toplantıya katılanlara bilgilendirme broşürleri dağıtılmış ve sosyal medya aktif olarak kullanılmıştır. Ekoturizm faaliyetlerinde buldukları köylerini halka benimsetmek ve tanıtmak amacıyla çeşitli etkinliklere katılıp ziyaretler yapmışlar, kendilerini her platformda anlatıp, yerel idareciler başta olmak üzere birçok yönetici ve yetkiliyi köyde ağırlayarak seslerini duyurmaya çalışmışlardır.

5.2. Ekoturizm Merkezlerinin Turistik Ürünleri ve Sürdürülen Faaliyetler

5.2.1. Kabakdağı

Tarihi ve kültürel özellikleri ile yörede özgün bir yapıya sahip olan Kabakdağı 1877 yılında Osmanlı Rus Savaşı sonrasında Batum'dan gelenler tarafından kurulmuştur. Önceleri Kabadağ olan köyün adı daha sonra Kabakdağı olmuştur. Halk arasındaki adı ise **Hava-i Berrah'**tır. Rakım olarak 250-300 m de olmasından dolayı köy havası sahil kesimi kadar nemli, yüksekler kadar da soğuk değildir. Bu yüzden iklim konforu açısından herkesin kolayca adapte olabileceği bir konumdadır. Köyün 360°görüş açılı manzarasında deniz, ırmak, göl, yayla görüntülerini yakalamak mümkündür. Zengin bitki örtüsü karaca, sincap vb. canlılar, farklı kuş ve kelebek türleri ile süslenmiştir. Köyde sivil mimari örnekleri küçümsenemeyecek kadar çoktur. Çift katlı ve çift girişli zindan ev olarak isimlendirilen 100'e yakın tarihi evin 21'i tescil edilmiş ve aslına uygun olarak yenileme çalışmaları başlamıştır.

Foto 4 ve 5. Kabakdağı Köyünde Ziyaretçilerin Ağırlandığı Evlerden Örnekler

Foto 6 ve 7. Organik Tarım Ürünleri ve Turizmde Değerlendirilen Yöresel Mesken

Dağınık yerleşmenin hâkim olduğu Karadeniz Bölgesinde bir meydanı bulunan köylerin sayısı fazla değildir. Kabakdağı tarihi köy meydanının günümüze kadar aslını koruyarak kaldığı ender köylerdendir. Ekoturizm merkezi olma ile birlikte yakın zamanda çevre düzenlemesi yapılmış ve turizm aktiviteleri açısından önemli bir merkez haline gelmiştir.

Kabakdağı yörede hatta bölgede farklı ve korunmuş zengin folklorik yapısı ile öteden beri adından söz ettirmektedir. Köyde son derece gelişmiş ve korunarak yaşatılan bir mutfak kültürü vardır. Tespit edilmiş 110 çeşit yemek konaklamak üzere köye gelen misafirlere sunulmaktadır. Köy gelenekler, görenek, akrabalık ilişkileri, komşuluk, düğün ve eğlence adetleri ile de dikkati çeker niteliktedir. Grup misafirlere talepleri doğrultusunda 32 Gayde adı altında oynanan oyunları ile özel geceler düzenlenmektedir.

Walk in River isimli dere yatağında yapılan yürüyüşler düzenli yapılan yerel gezi programları içerisinde organize edilmektedir. Yeşil, sarı, mavi, beyaz ve gri tur gibi isimlerle yapılan gezi programları ile sadece köy ve civarı değil Ordu yöresinin başta yaylaları olmak üzere diğer turistik mekânlarını gezme fırsatı sunulmaktadır.

Konaklama için kullanılan evler geniş bir avlu içerisinde bulunur. Organik sebze bahçesi, köy tavuklarının bulunduğu kümes, inek veya atın bulunduğu ahır ve

arı kovanları birbirinden bağımsız halde avlunun içinde veya dış kenarında konumlanmışlardır (Foto.4, 5, 6, 7). Köydeki rehberlik hizmeti, sadece doğal özellikleri değil tüm sosyo-kültürel ürünlerin hikâyeleri ve detaylı özellikleri ile birlikte verildiği köy üzerine uzmanlaşmış (ancak belgesi olmayan) rehber tarafından yürütülmektedir.

5.2.2. Kayabaşı

Kayabaşı ekoturizm köyünün temel felsefesi; “Ordu merkeze 10 km ve 10 dakika mesafede, temiz çevrede, Anadolu misafirperverliğinde, doğal ortamda, toprağa dayalı ikramlarla konuklarını buluşturmak, konaklatmak, rehabilite etmek, onları çocukluk yıllarına götürmek.”

2015 yılında 13 evde 75 yatak kapasitesi ile hizmet vermeye hazır durumda olan köyde kır düğünü, söz, nişan, hanım günleri, doğal ortamda konaklama ve kahvaltı vb. hizmetleri verilmektedir. Köy mutfağından sipariş usulü değişik sayıda grup veya bireysel talepler karşılanmaktadır. Köyde; Köyüm, Hazal, Ormancının yeri ve Fadıkana olmak üzere farklı lezzetlerin ikram edildiği işletme faaliyete geçmiştir. Kayabaşı köyünde 2015 Ocak ayından itibaren 70’i konaklamalı olmak üzere 400 misafir ağırlamıştır.

Kayabaşı’na gelen ekoturistlerin; yün yataklarda yatma, yumurta toplama, süt sağma, Karadeniz’e özgü odun ateşi ile kuzine sobalar üzerinde pişen yemeklerden yeme ve doğa yürüyüşü imkânı bulunmaktadır. Köyde sunulan aktivite ve etkinlikler ile çocuklara ve gençlere köy yaşamını öğrenme imkânı sunulmaktadır. Ekotarıma önem verilen köyde yemek yapımında kullanılan malzemenin çoğu hayvan gübresi ile yapılan ürünlerden oluşmaktadır. Kayabaşı köyünde dereler, tepeler, şelaleler, eski evler, çeşmeler, serendirler gibi köyün birçok doğal ve kültürel zenginliği misafirlerine sunulmaktadır.

Romanya, Polonya, İtalya ve Litvanya’dan öğrenci gurubu ve üniversite öğrencilerinden oluşan 40 kişilik bir grubu köylerinde ağırlamışlar. Bu misafirler hala köyün gençleri ile sosyal medyada haberleşmektedirler.

Köy sakinleri; doğdukları, büyüdükları, çocukluklarına ait tatlı hatıralarının geçtiği evlerini ikram noktalarına dönüştürmektedirler. Buraya gelenler bir yiyecek içecek işletmesine değil de, bir kır evine gelmiş gibi karşılanmaktadır. İkram edilen, süt, yoğurt, tereyağı, yumurta, tavuk, karalahana, mantar, yöresel otlar vb. bağ bahçe ürünlerinin hepsi köyde yetiştirilen ürünlerdir.

5.3. Ekoturizm Merkezlerinin Sorunları

Bölge turizminin ortak sorunu olan tanıtım eksikliği ekoturizm merkezlerinin ortak sorunudur. Bir diğer önemli sorun köylerde altyapı yetersizliğidir. Ayrıca yol, çatı gibi yapılması gerekli bir takım tamir ve düzenlemelerde yeteri kadar yatırım desteği alınmamaktadır. Turizm sektörünü ve özellikle de kırsal turizm yatırımlarını desteklemeye yönelik, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ve KOSGEB gibi kurumlarımızın sektöre yönelik ciddi anlamda hibe ve destekleri bulunmaktadır. Ancak projelendirme ve hazırlanan projenin uygun

kuruma sunulması, projenin kapsamındaki uygunluk özel bilgi ve tecrübe sorunu yaşatırken projenin takip edilmesi ayrı bir iş gücü istemektedir.

Ekoturizm köylerinin arasındaki iletişimsizlik bir diğer önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı ildeki iki ekoturizm merkezi dahi birbirinden habersizdir. Komşu il Giresun'da ve bölgedeki diğer ekoturizm köyleri ile iletişimsizlik yaşanmaktadır.

Kayabaşı köyü şehir merkezine ve üniversiteye çok yakın olmanın avantajını yaşamaktadır. Ancak bu yakınlık evlerini açan işletmecilerin de şehirde oturmasına neden olmaktadır. Şehirde oturan ve emekli veya bir başka meşguliyetleri olan ev sahipleri randevu ile köydeki evlerine gelmekte ve hizmet vermektedir. Bu da hizmette aksamalara neden olurken işletmecilerin yaşadığı sorunlar yeni evlerin turizme açılmasını motivasyon düşüklüğüne neden olarak engellemektedir.

Ayrıca işletmecilerin belirttiği en önemli sorun kamu yönetiminin inanç ve destek eksikliğidir. Turizm sezonunun mevsimlik satış sorunu ekoturizm köylerimizde de yaşanmaktadır. Ekoturizm köylerinin, ulusal bölgesel turlardan destek görememesi yaşadıkları bir diğer önemli sorundur.

Sayılan olumsuz koşullardan dolayı örneğin Kayabaşı'nda bu yola çıkılırken planlanan piknik alanları, yürüyüş ve bisiklet rotaları, hediyelik eşya üretim vb. hayata geçirilememiştir. Ordu merkez ve Fatsa'daki otellere "misafirlerinize, otantik bir konaklama imkânı sunma" veya en azından "kahvaltı veya yemeklerinizden birini otantik bir ortamda ikram etme" teklifinde bulunulduğunda olumlu hiçbir dönüt alınamamıştır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

2001 yılında ekoturizm çalışmasına başlayan Kabakdağı aslında Ordu ilinde ekoturizm çalışmalarının öncüsü olmuştur. Organik tarımı sürdürmenin avantajıyla "ekolojik turizm" sloganı ile yola çıkılan köydeki faaliyetler yurt dışından artan ziyaretçileri ile gelişmektedir. Kayabaşı köyünde üç kadının bir araya gelmesi ile başlayan ekoturizm çalışması kısa zamanda köyün kadınlarının önemli bir uğraşısı haline gelmiştir.

İki ekoturizm köyünün özellikle kadın işgücünü katılımı ile kırsal kalkınmaya destek teşkil eden çalışmaları yöredeki diğer köylere de örnek oluşturmaktadır. Ünye ilçesine bağlı Sahil Mahallesi, " Ordu Dünya Turizm Markası Oluyor" projesi kapsamında ekoturizm köyü yapılmış ancak henüz hayata geçirilememiştir. Ulubey İlçesine bağlı Güzelyurt Mahallesinde valiliğin desteği ile ekoturizm çalışmalarına başlanılmıştır.

Doğayı ve yereli korumacı yaklaşımı ile sürdürülebilir turizmin şemsiyesi altında yorumlanabilen ekoturizm faaliyetleri Ordu ili Kabakdağı ve Kayabaşı köylerinde güzel bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bireysel veya küçük grupların zamanla kitlelere ulaşmasından dolayı bu köylerimizde kırsal taşıma kapasitesine dikkat edilmelidir. Günümüzde turist veya ziyaretçilerin sayısı ne kadar fazla olursa o kadar iyi diye düşünülürken gelecekte taşıma kapasitesi aşıldığında

küçük grupların ekoturizm etkinlikleri de çevreyi olumsuz etkileyebileceği göz ardı edilmemelidir (Erdoğan, 2003). Ekoturizmde 25 kişilik küçük gruplar önerilirken iki ekoturizm merkezinde 65 ve 75 gibi yatak kapasiteleri tedirginlik yaratmakta olup arttırılmaması önerilmektedir (Soykan, 2003).

Araştırmanın en çarpıcı sonucu işletmelerinin ekoturizm işletmesi olduklarına dair bir belge veya sertifikalarının olmayışıdır. Sürdürülebilir turizm talebini etkileyen faktörler rekabet gücü, yavaş şehir, iklim ve hava, doğal ve kültürel miras, işletmenin arz yapısı, eko-turizm ve eko-etiket olarak sıralanmaktadır. Turizm sektöründe ziyaretçilerin dikkatini çekmek için bir pazarlama aracı olarak kullanılan eko- etiket, çevresel kalite etiketleri ve çevresel performans etiketleri olarak ele alınabilir (Çelik ve Bahar, 2014). Ekoturizm sertifikasına sahip bir işletme, sunulan tüm ürün ve hizmetlerinde sadece “sürdürülebilir” veya “ekolojik” kullanımlardan oluştuğunu belgelemiş olmaktadır. Bu durum da sektörde gerçekten önemli bir ayırt edici bir özelliktir. Ülkemiz genelinde yaşanan ekoturizm işletmeleriyle ilgili sertifika programlarının çeşitliliği ve aralarındaki tutarsızlıklar yörede de yaşanmaktadır. Mavi bayrak, yeşil yıldız, sakin şehir gibi ulusal veya uluslararası bir sembol seçilerek belge veya sertifikasyona tabi tutulması ekoturizm merkezlerinin özellikle internet ortamında tanınırlığını arttıracak ve en önemlisi tüketici için güvenilirlik oluşturacaktır. İşletmelerin bulunduğu köylere ildeki yerel yönetimler ve mülki idare tarafından “ekoturizm merkezi” tabiri kullanılırken ekoturizm işletmesi olduğuna dair resmi bir belge bulunmamaktadır. Sertifikasyon konusunda detaylı bir araştırma yapmak planlanmıştır.

Turizmde gelişim tek bir destinasyon çevresinde beklenmemelidir. Ordu turizminin gelişiminin Giresun ve komşu yöreler ile ortak hareket edilmedikçe beklentileri karşılayamayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda ekoturizm köyleri öncelikle komşu ve yakın çevrelerindeki turistik enstrümanlardan yararlanmalıdır.

Yörede yapılan gözlem ve görüşmeler doğrultusunda ekoturizm merkezi oluştururken yol izlencesi geliştirilmiştir. Bunlar;

Köyde etkili olabilecek beyin takımı oluşturacak kişiler ile danışma, medya, tanıtım, organizasyon, ikram ve eğitim ekiplerinden oluşan takım toplantıları düzenlenmeli. Oluşturulan çalışma ekipleri ile doğru örnekler ziyaret edilerek yerinde tecrübe ile görsel hafıza oluşturulmalı. İnsan kaynağı, köy yapıları, mutfak kültürü ve yiyecek içecek ve hediyelik eşya gibi dokümanların çalışmaları yapılmalıdır.

Oluşturulan ekoturizm merkezleri yörenin özelliklerine göre değişen projeler ile desteklenebilir. Varsa köy meydanı düzenlemeleri, eski ev ve okul değerlendirilip yöreye özgü etnografik ve folklorik eserlerden köy müzesi oluşturulabilir. Ana yoldan başlayarak köy içindeki her turistik ürüne tabelalar ile abartıdan uzak yönlendirme ve bilgilendirme yapılmalı. Değişik özelliklerde köy pazarları oluşturulmalı. Bunun için öncelikle fiyat çalışması, pazara ürün getirecekler, üretim planlaması, bilgi kartları gibi altyapı çalışması yapılmalı. Denetleme ve kontrol mekanizması oluşturulmalı.

İnceleme sahası Ordu'da yapılan gözlem ve görüşmelerin sonucunda, ekoturizmin "köy evlerinde / kırsal mekânlarda misafir ağırlamak" olarak algılandığı kanaatine varılmıştır. Oysaki ekoturizm yapılan mekânlarda köy ekmeği, yufka, yumurta, yöresel dokuma ve el işleri, turşu, pekmez, peynir, erişte vb. ticari faaliyetler geliştirilebilir. Kahvaltı, yemek, yürüyüş, köy turu, kına-düğün geceleri, yöresel eğlenceler, ekmek pişirme, kümes hayvanlarını yemleme ve yumurta toplama, hayvan gütmeye, pekmez reçel turşu yapma, çömlek yapma, at-eşek binme, kuş gözlemciliği, mantar / çiçek / yöresel ve yabancı ot toplama, fındık toplama ve harmanlama vb. etkinlikler düzenlenebilir. Camiler, türbeler, çeşmeler, serendirler, değirmenler, yaşlılara ziyaretten oluşan rotalar çizilmeli, üç boyutlu olarak tüm yönleriyle hazırlanmış köy projesi internet ortamında ilgililerin dikkatine sunulmalıdır. Kayabaşı köyünde bahsedilen etkinlikler plandan öteye geçememiş, Kabakdağı köyünde ise foto safari ve yürüyüşler, yöresel oyunlar, organik ürünler ile sınırlı kalmıştır.

Ekoturizmin önemli ilkelerinden birisi olan "doğal çevrenin ve kültürün korunarak sürdürülebilirliğin sağlanması" için uzman rehberler kullanma gerekliliği vardır (Kaypak, 2010). Sahadaki ekoturizm köylerine tur düzenleyen acentelerin ve tur katılımcılarının bu ilkelere uyması gerekmektedir. Bunu yanında turizm profesyonelleri koordinasyonu öncelikli olarak yerel ve kokartlı rehber temin edilmeli ve çok dilli enformasyon merkezi oluşturulmalı. Başta yöre esnafı ve ev sahibi konumundaki tüm çalışanlar nitelikli insan kaynağı eğitimleri ile turisti karşılamaya hazır hale getirilmelidir.

Kayabaşı'nda yapılan gözlemlerde köydeki işletmelere ulaşımın son derece kolay olduğu görülmüştür. Ancak vadi tabanında yol boyunca organize sanayi sahası çevresinde atölye tipi işletmelerin oluşturduğu toz ve görüntü kirliliği hoş bir ön yargı oluşturmamaktadır. İlk önce "böyle bir yerde turizm nasıl olur" diye kafada sorular oluşurken yokuşu çıkıp işletmelere ulaşınca bu soruların gayet olumlu cevapları bulunmaktadır. Ekoturizm işletmelerin kirlilikten uzak çok hoş Ordu ve Karadeniz manzaralı yamaçta yer alması son derece isabetli bir karar olmuştur. İşletmelerin yerel yönetimlerden beklediği destek de tam bu noktadadır. Köye ulaşımın konfor ve estetik açıdan düzeltilmesi yöre turizmini geliştirecektir.

Ordu ili kırsal alanları yıllardır nüfus kaybetmektedir. Yöre ekoturizm uygulamaları açısından çok zengin potansiyele sahiptir. Hemen hemen her köyde atıl durumda olan birçok ev turizme açılarak kırsal kalkınmaya hizmet edecektir. Ancak köylerde bu hizmetleri yerine getirecek yetişmiş, aktif genç nüfus kalmaması da böyle projelerin önündeki en büyük engellerden birisidir. Projelerin hayata geçirilmesi ve devamlılığı için öncelikle gönüllülük ve büyük özveri olması gerektiği örnek uygulamalardan anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

Akpınar, E. ve Bulut Y. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları, III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, 20-22 Mayıs Cilt: IV, s.1575-1594

Anonim, 2016, <http://www.ordukulturturizm.gov.tr/TR,106500/tarihce.html>

- Cohen, L, Manion, L., Morrison, K. (2000). *Research methods in education*. London: Falmer, (5th ed.), ISBN 0-415-19541-1
- Çelik, N., Bahar, O. (2014). Sürdürülebilir Turizmin Turizm Talebi Üzerine Etkisi, *15. Ulusal Turizm Kongresi*, Gazi Üniversitesi, 13-16 Kasım Ankara, 368-383
- Dowling, R. K. and Fennell, D. A. (2003) *The context of ecotourism policy and planning.* In: Fennell, D. A. and Dowling, R. K. (eds) *Ecotourism Policy and Planning*. Oxon: Cabi Publishing. 1-20. , ISBN. 0 85199 609 4
- Elmas, E. (2015). Ekoturizm Köyü Kabakdağı, <http://www.orduolay.com/yazarlar/eyup-elmas/ekoturizm-koyu-kabakdagi/2232>
- Elmas, E. (2015). Ekoturizm Köyü Kayabaşı, <http://www.orduolay.com/yazarlar/eyup-elmas/ekoturizm-koyu-kayabasi/2250>
- Erdoğan, N. (2003). Kitle Turizmi, Alternatif Turizm ve Ekoturizmde Sürdürülebilirlik Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*, Çankırı
- Erdoğan, N., Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası, *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20 (1): 55-82
- http://sdt.unwto.org/content/ecotourism-and-protected-areas_ Erişim Tarihi:21.12.16
- http://www.ekoturizmdernegi.org/ekotur.asp_ Erişim Tarihi: 20.10.2016
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2/2, 93-114
- Kuter, N. Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2): 146-156
- Leung, Y. et. al. (2008). The Role of Recreation Ecology in Sustainable Tourism and Ecotourism, *In Tourism, Recreation, and Sustainability: Linking Culture and the Environment*, (Eds) S.F. McCool, R. N. Moisey, 2.edition, pp. 19- 37, CABI, Newyork
- Morgül, Ş. (2014). Kırklareli ilinde Eko Turizm Olanakları, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, December, ss.27-38
- Nepal, S. K. (2000) Tourism in Protected Areas: the Nepalese Himalaya. In: *Annuals of Tourism Research*, 27(3): 661-681.
- Özçağlar, A. (2006). Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ile İstatistik Bölgelerinin Uygulamada Yarattıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" TÜCAUM, IV. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 25 Mayıs, Ankara.
- Özgüç, N. (2007). *Turizm Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul
- Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye İçin Önemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11
- T.C. Resmi Gazete, Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489
- TIES, *Description and Ecotourism principles*, http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism_ Erişim Tarihi:16.11.2016
- TUİK (2015). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

- Turoğlu, H., Özdemir, H. (2005). Bartın İlinin Ekoturizm Potansiyelinin belirlenmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt:10, Sa:13, ss.97-116
- Weaver, D.B. (2001). Ecotourism in the Context of Other Tourism Types, *The Encyclopedia of Ecotourism*, ed.D.B. Weaver, CABI Publishing, ISBN. 0 85199 368 0
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Genişletilmiş 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Yürük, E. Ö. (2002). Turizmin Geleceđi: Ekoturizm, *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli Güncel Sorunlar Konferansı*, 3-4 Mayıs, Çankırı,